

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

XI.5001.1.2015.AM

**Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu RP**

Obecnie w Sejmie prowadzone są prace legislacyjne nad rządowym projektem ustawy o zmianie ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1218). Projekt ten został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 stycznia 2017 r. (pkt 4 protokołu ustaleń nr 2/2017 posiedzenia Rady Ministrów w dniu 10 stycznia 2017 r.). W dniu 20 stycznia br. Pan Marszałek przedmiotowy projekt ustawy skierował do Komisji Zdrowia do pierwszego czytania. Komisja Zdrowia po rozpatrzeniu projektu ustawy na posiedzeniu w dniu 9 lutego br. wniosła o uchwalenie ustawy przez Sejm w brzmieniu przedłożenia (druk 1290).

Niestety, procedowany projekt ustawy nie zawiera przepisów nowelizujących art. 31 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2016 r. poz. 186, z późn. zm.). Miały one na celu uproszczenie procedury wniesienia sprzeciwu od opinii albo orzeczenia lekarskiego do Komisji Lekarskiej działającej przy Rzeczniku Praw Pacjenta.

Nowelizacja ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta przygotowywana była od 2012 r. Od 2014 r. przewidywała zmianę przepisów dotyczących prawa pacjenta do zgłoszenia sprzeciwu wobec opinii albo orzeczenia lekarza. Zakładano odstępianie od wymogu wskazania w sprzeciwie przepisu prawa, z którego wynikają prawa lub obowiązki pacjenta, na które opinia albo orzeczenie ma wpływ. Miało to pozytywnie przełożyć się na liczbę składanych sprzeciwów spełniających wymagania formalne. Przepisy miały też precyzować, że sprzeciw przysługuje także w przypadku odmowy wydania opinii lub orzeczenia oraz odmowy skierowania na badania diagnostyczne, jeśli są one niezbędne do wydania takiej opinii lub orzeczenia. Wreszcie zakładano skrócenie z 30 do 10 dni terminu wydania przez Komisję Lekarską orzeczenia. Przewidywano ponadto wprowadzenie możliwości wnoszenia sprzeciwu w postaci

elektronicznej¹. Wszystkie te założenia zostały uwzględnione w projekcie ustawy o zmianie ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz niektórych innych ustaw z dnia 15 lipca 2016 r. Jak wynika z wyjaśnień przedstawionych przez Przewodniczącego Stałego Komitetu Rady Ministrów, Pana Ministra Henryka Kowalczyka, z nowelizacji tego przepisu zrezygnowano jednak na posiedzeniu Komitetu w dniu 16 listopada 2016 r., w związku z zastrzeżeniami zgłoszonymi przez Ministra Sprawiedliwości². Rada Ministrów podzieliła stanowisko Ministra Sprawiedliwości³, że projektowana zmiana art. 31 nie jest konieczna, ponieważ Polska w pełni wykonała orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie Tysiiąc przeciwko Polsce, procedura sprzeciwu uregulowana w art. 31 ustawy zapewnia całościowe rozpatrzenie sprawy, a procedura żądania drugiej opinii bądź konsylium lekarskiego uregulowana w ustawie spełnia wymagania stawiane przez ETPCz. Minister Sprawiedliwości wskazywał także, że uregulowanie statusu orzeczenia Komisji Lekarskiej spowoduje nałożenie na lekarza obowiązku wykonania orzeczenia Komisji Lekarskiej wbrew jego woli, co pozbawiałoby lekarza konstytucyjnego prawa do odmowy wykonania świadczenia zdrowotnego sprzecznego z sumieniem.

Na wstępie przypomnieć należy, że **nowelizacja art. 31 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta ma na celu wykonanie wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach Tysiiąc przeciwko Polsce** (skarga nr 5410/03) i **R.R. przeciwko Polsce** (skarga nr 27617/04). W obu wyrokach Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał, że doszło do naruszenia Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności m.in. z tego powodu, że nie istniała procedura odwoławcza od wydania zaświadczenia o wystąpieniu okoliczności, które umożliwiają przerwanie ciąży zgodnie z ustawą z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. Nr 17, poz. 78 z późn. zm.) czy decyzji lekarza o odmowie skierowania na badania prenatalne. Zdaniem Trybunału, ramy proceduralne powinny umożliwiać rozstrzygnięcie sporu pomiędzy kobietą w ciąży a lekarzami dotyczącego dostępności badań prenatalnych i legalnego przerywania ciąży w jej indywidualnym przypadku.

Wyroków w sprawach Tysiiąc przeciwko Polsce i R.R. przeciwko Polsce z całą pewnością nie można uznać za wykonane. O tym, czy wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka został wykonany decyduje wyłącznie Komitet Ministrów Rady Europy, który obecnie nadal monitoruje kwestię wykonania tych wyroków, o czym szerzej poniżej. To właśnie w celu wykonania wyroku w sprawie Tysiiąc przeciwko Polsce

¹ Sprawozdanie Rzecznika Praw Pacjenta dotyczące przestrzegania praw pacjenta na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2014 r., s. 39.

² Odpowiedź na zapytanie Biura RPO - pismo z dnia 13 lutego 2016 r., znak: DKRM.ZK.4420.1(4)/17).

³ Pismo Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 listopada 2016 r., znak: DL-IX-451-64/16/10 dot. KRM-10-129-16.

do polskiego systemu prawnego wprowadzono procedurę rozpatrywania sprzeciwu od opinii albo orzeczenia lekarskiego. Procedura ta została uregulowana w ustawie z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Jak wielokrotnie informował Rzecznik Praw Obywatelskich, procedura sprzeciwu okazała się jednak całkowicie nieefektywna. Przez prawie 8 lat jej funkcjonowania, do Komisji Lekarskiej przy Rzeczniku Praw Pacjenta wpłynęło zaledwie kilka sprzeciwów dotyczących dostępu do legalnego zabiegu przerwania ciąży, żaden z nich nie dotyczył natomiast odmowy skierowania na badania prenatalne. Żaden z tych sprzeciwów nie został uznany przez Komisję Lekarską za zasadny.

Zgłaszane **na wcześniejszym etapie** uwagi Ministra Sprawiedliwości krytykował Minister Zdrowia. W swoim stanowisku **Minister Zdrowia wyraźnie wskazywał, że dokonanie zmian w art. 31 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta jest niezbędne do uznania pełnego wykonania przez Polskę wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka**. Dotychczasowe rozwiązania zostały uznane za niewystarczające i z tego powodu wyrok w sprawie Tysiąg przeciwko Polsce pozostaje niewykonany od 2007 r. **Kierunek zmian uzyskał także poparcie Ministra Spraw Zagranicznych**⁴.

Na marginesie należy dodać, że nie ma żadnych podstaw do stwierdzenia, że uregulowanie statusu orzeczenia Komisji Lekarskiej prowadzi do naruszenia wolności sumienia lekarzy, co wyjaśniał Minister Zdrowia w piśmie skierowanym do Stałego Komitetu Rady Ministrów z dnia 15 listopada 2016 r. Projekt ustawy nie przyznaje bowiem Komisji Lekarskiej uprawnienia do wskazania lekarza, który będzie zobowiązany do wykonania świadczenia zdrowotnego. Orzeczenie nie skutkuje obowiązkiem udzielenia świadczenia zdrowotnego przez lekarza, jeżeli byłoby to niezgodne z jego przekonaniem czy sumieniem⁵.

W związku z planowaną nowelizacją ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, w 2015 r. sprawy Tysiąg i R.R. przeciwko Polsce z procedury wzmożonego nadzoru zostały objęte procedurą zwykłego nadzoru Komitetu Ministrów Rady Europy. Minister Spraw Zagranicznych jeszcze w sierpniu 2016 r. informował Komitet Ministrów Rady Europy o prowadzonych pracach legislacyjnych zapowiadając, że odpowiednie przepisy powinny zostać uchwalone w 2016 r.⁶.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r., poz. 1648), zwracam się z uprzejmą prośbą o rozważenie w ramach dalszych prac legislacyjnych nad projektem

⁴ Pismo Ministra Zdrowia do Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 września 2016 r., znak: OZP.0212.4.2016/AW(9).

⁵ Pismo Ministra Zdrowia do Stałego Komitetu Rady Ministrów z dnia 15 listopada 2016 r., znak: OZP.0212.4.2016/AW(12).

⁶ Pismo z dnia 4 sierpnia 2016 r., opublikowane w bazie HUDOC.

zawartym w druku sejmowym nr 1218 uwzględnienia nowelizacji art. 31 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, tak aby regulacje krajowe w pełni odpowiadały określonym w tym zakresie standardom ochrony praw człowieka.

Do wiadomości:

Pani Justyna Chrzanowska

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw
postępowania przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka